

Юридичні науки

УДК 347.962

Гудима Віталій Валерійович

викладач кафедри судоустрою, прокуратури та адвокатури

Львівський університет бізнесу та права

Гудыма Виталий Валерьевич

преподаватель кафедры судоустройства, прокуратуры и адвокатуры

Львовский университет бизнеса и права

Hudyma Vitaliy

Lecturer of the Department of Judiciary, Prosecution and Advocacy

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0001-6708-3910

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, професор,

професор кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій

Львівський університет бізнесу та права

Скрынковский Руслан Николаевич

кандидат экономических наук, профессор,

професор кафедры экономики предприятий и информационных технологий

Львовский университет бизнеса и права

Skrynkovsky Ruslan

PhD in Economics, Professor,

Professor of the Department of Business Economy and Information Technology

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

**ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ
КАНДИДАТІВ НА ПОСАДИ СУДДІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ШКОЛІ
СУДДІВ УКРАЇНИ**

**ОСОБЕННОСТИ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СПЕЦИАЛЬНОЙ
ПОДГОТОВКИ КАНДИДАТОВ НА ДОЛЖНОСТИ СУДЕЙ В
НАЦИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЕ СУДЕЙ УКРАИНЫ
FEATURES OF SPECIAL TRAINING OF CANDIDATES FOR JUDGES
IN THE NATIONAL SCHOOL OF JUDGES OF UKRAINE**

Анотація. У статті представлено особливості здійснення спеціальної підготовки кандидатів на посади суддів у Національній школі суддів України. З'ясовано, що здійснення спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, у Національній школі суддів України регулюється положеннями Порядку проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, затвердженого рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів», Європейською хартією про закон «Про статус суддів», Київськими рекомендаціями щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії, Статутом Національної школи суддів України, затвердженим рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також Регламентом Національної школи суддів України, затвердженим Наказом Національної школи суддів України. Встановлено, що основна мета спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, націлена на надання допомоги кандидатам у напрямку розвитку їх особистісних якостей і набуття ними професійних вмінь та навичок, які є необхідними для якісної реалізації покладених на них посадових обов'язків. Визначено, що Національна школа суддів України проводить підготовку висококваліфікованих кадрів, які є потрібними у системі правосуддя, а також проводить науково-дослідну діяльність. Встановлено, що кандидати, які претендують на посади суддів, повинні, маючи здобуту повну юридичну освіту, пройти глибоку, детальну і

всебічну підготовку, для того, щоб у перспективі здійснювати судочинство. З'ясовано, що на посаду судді може претендувати і, при чому, може бути призначена тільки та особа, що має громадянство України, не є молодшою 30-ти та не старшою 65-ти років, здобула вищу юридичну освіту та має мінімум 5-ть років стажу професійної діяльності у галузі права, є компетентною, добросовісною і володіє державною мовою. Встановлено, що у разі успішного завершення підготовки, Вища кваліфікаційна комісія суддів України видає кандидатам свідоцтво відповідно до встановленого нею зразка. Доведено, що не проходження кандидатом спеціальної підготовки відбувається через: порушення порядку проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України, припинення проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України за ініціативою кандидата, неуспішне виконання програми спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, неявку без поважних на те причин на здачу кваліфікаційного іспиту. Обґрунтовано, що спеціальна підготовка кандидатів, що претендують на посади суддів, має проходити у відповідності до принципів різнобічності і комплексності, єдності, практичної спрямованості, збалансованості навчальної програми, сучасності змісту тощо. Визначено, що перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розроблення науково обґрунтованих концептуальних положень конституційно-правових основ (засад) формування корпусу професійних суддів в Україні, опираючись на зарубіжний досвід.

Ключові слова: суддя, суд, спеціальна підготовка професійних суддів, формування корпусу професійних суддів, судочинство, правосуддя, Національна школа суддів України.

Анотація. В статті представлені особливості здійснення

специальной подготовки кандидатов на должности судей в Национальной школе судей Украины. Выяснено, что осуществление специальной подготовки кандидатов, претендующих на должности судей, в Национальной школе судей Украины регулируется положениями Порядка прохождения специальной подготовки кандидатов на должность судьи, утвержденного решением Высшей квалификационной комиссии судей Украины, Конституцией Украины, Законом Украины «О судоустройстве и статусе судей», Европейской хартией о законе «О статусе судей», Киевскими рекомендациями по независимости судопроизводства в Восточной Европе, на Южном Кавказе и в Средней Азии, Уставом Национальной школы судей Украины, утвержденным решением Высшей квалификационной комиссии судей Украины, а также Регламентом Национальной школы судей Украины, утвержденным Приказом Национальной школы судей Украины. Установлено, что основная цель специальной подготовки кандидатов, претендующих на должности судей, нацелена на оказание помощи кандидатам в направлении развития их личностных качеств и приобретение ими профессиональных умений и навыков, необходимых для качественной реализации возложенных на них должностных обязанностей. Определено, что Национальная школа судей Украины проводит подготовку высококвалифицированных кадров, которые являются необходимыми в системе правосудия, а также проводит научно-исследовательскую деятельность. Установлено, что кандидаты, претендующие на должности судей, должны, имея полученное полное юридическое образование, пройти глубокую, детальную и всестороннюю подготовку, для того, чтобы в перспективе осуществлять судопроизводство. Выяснено, что на должность судьи может претендовать и, причем, может быть назначено только это лицо, что имеет гражданство Украины, не является младшим 30-ти и не старшей 65-ти лет, которое получило высшее юридическое образование и

имеет минимум 5-ть лет стажа профессиональной деятельности в отрасли права, является компетентной, добропорядочной и владеет государственным языком. Установлено, что в случае успешного завершения подготовки, Высшая квалификационная комиссия судей Украины выдает кандидатам свидетельство в соответствии с установленным ею образцом. Доказано, что не прохождение кандидатом специальной подготовки происходит из-за: нарушение порядка прохождения специальной подготовки в Национальной школе судей Украины, прекращения прохождения специальной подготовки в Национальной школе судей Украины по инициативе кандидата, неуспешное выполнение программы специальной подготовки кандидатов, которые претендуют на должности судей, неявки без уважительных на то причин на сдачу квалификационного экзамена. Обосновано, что специальная подготовка кандидатов, претендующих на должности судей, должна проходить в соответствии с принципами разносторонности и комплексности, единства, практической направленности, сбалансированности учебной программы, современности содержания и т.д. Определено, что перспективами дальнейших исследований в этом направлении является разработка научно обоснованных концептуальных положений конституционно-правовых основ (принципов) формирования корпуса профессиональных судей в Украине, опираясь на зарубежный опыт.

Ключевые слова: *судья, суд, специальная подготовка профессиональных судей, формирования корпуса профессиональных судей, судопроизводство, правосудие, Национальная школа судей Украины.*

Summary. *The article presents the features of the implementation of special training of candidates for judges in the National School of Judges of Ukraine. It was found that the implementation of special training of candidates*

applying for the position of judges at the National School of Judges of Ukraine is regulated by the provisions of the Procedure for passing special training of candidates for the position of a judge, approved by the decision of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine, the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine «On the Judicial System and the Status of Judges», the European Charter on the Law «On the Status of Judges», the Kiev Recommendations on the Independence of Judicial Proceedings in Eastern Europe, the South Caucasus and Central Asia, the Charter of the National School of Judges of Ukraine, approved by the decision of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine, as well as the Regulations of the National School of Judges of Ukraine, approved by the order of the National School of Judges of Ukraine. It has been established that the main purpose of the special training of candidates applying for positions of judges is aimed at assisting candidates in the development of their personal qualities and their acquisition of professional skills and abilities necessary for the high-quality implementation of their official duties. It was determined that the National School of Judges of Ukraine trains highly qualified personnel, which are necessary in the justice system, and also conducts research activities. It has been established that candidates applying for the positions of judges must, having received a complete legal education, undergo deep, detailed and comprehensive training in order to carry out legal proceedings in the future. It was found that only this person who has the citizenship of Ukraine can apply for the position of judge and, moreover, can be appointed, only this person who has the citizenship of Ukraine, is not younger than 30 and not older than 65 years old, who has received a higher legal education and has a minimum of 5 years of professional experience in the field of law, is competent, respectable and speaks the state language. It has been established that in case of successful completion of the training, the High Qualification Commission of Judges of Ukraine issues a certificate to candidates in accordance with the established pattern. It is proven that the

candidate may not undergo special training through: violation of the procedure for passing special training at the National School of Judges of Ukraine, termination of special training at the National School of Judges of Ukraine on the initiative of the candidate, unsuccessful implementation of the special training program for candidates who apply for the position of judges, failure to appear without good reason for passing the qualifying exam. It is substantiated that the special training of candidates applying for the positions of judges should be carried out in accordance with the principles of versatility and complexity, unity, practical orientation, balance of the curriculum, modernity of content, etc. It has been determined that the prospects for further research in this direction are the development of scientifically grounded conceptual provisions of the constitutional and legal foundations (principles) of the formation of a corps of professional judges in Ukraine, based on foreign experience.

Key words: *judge, court, special training of professional judges, formation of a corps of professional judges, legal proceedings, justice, National School of Judges of Ukraine.*

Постановка проблеми. Одним із важливих етапів професійної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, виступає навчання у спеціалізованому закладі, основною метою діяльності якого є, насамперед, навчання майбутніх суддів. В Україні спеціальну підготовку кандидатів, що претендують на посади суддів, проводить Національна школа суддів України. Професійне навчання суддів, перш за все, має сформувати у кандидатів думку про важливість їх майбутньої посади та відповідальність як перед державою, так і перед суспільством.

Варто відзначити, що кандидат, який претендує на посаду судді, у перспективі для того, щоб ухвалювати якісні судові рішення, повинен розуміти, що все буде залежати від рівня його професійної обізнаності.

Тому, для того, щоб забезпечити собі високий рівень фахової обізнаності, кандидати, що претендують на посади суддів, повинні пройти спеціальну підготовку у Національній школі суддів України.

Акцентуючи увагу на зазначеному, актуальність тематики цього дослідження зумовлена важливістю та обов'язковістю спеціальної професійної підготовки суддів у Національній школі суддів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, досліджують М. Вільгушинський [1], Р. Голобутовський [2], М. Оніщук [3], І. Самсін [4], Н. Шукліна [5] та інші.

Так, Шукліна Н. [5] зауважує, що загальнодержавним та водночас одним із пріоритетних завдань виступає проведення спеціальної підготовки висококваліфікованих кадрів, що у перспективі займуть посади суддів у судах, Національною школою суддів України. Так, Національна школа суддів України у контексті підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, використовує такі ключові та водночас важливі форми навчальних занять, як: а) інтерактивні лекції на актуальні питання правозаступництва; б) заняття, що базуються на вирішенні казусів; в) заняття із використанням інтерактивних симуляцій; г) практичні заняття; д) семінарські заняття; е) участь кандидатів у засіданнях круглих столів тощо.

Натомість Оніщук М. [3] у контексті представлення ролі Національної школи суддів України у підготовці кандидатів, що претендують на посади суддів, наголошує, що певним пріоритетом такої підготовки виступає співпраця із судами і органами суддівського самоврядування. Так, основу спеціальної підготовки становить, насамперед, здобуття практичного досвіду. Окрім того, заслужений юрист України зазначає, що спеціальну підготовку кандидатів, яку проводить Національна школа суддів України, слід удосконалювати, при цьому

опираючись на міжнародний, зокрема європейський досвід.

Вільгушинський М. у праці [1] також пропонує удосконалити процедуру спеціальної підготовки кандидатів, що проводить Національна школа суддів України. Так, пріоритетними напрямками удосконалення, на думку науковця та заслуженого юриста України, повинні виступати:

- 1) зміцнення матеріально-технічної бази підготовки;
- 2) підвищення рівня якості навчання та рівня кваліфікації і професіоналізму викладачів, які безпосередньо беруть участь у підготовці кандидатів, що претендують на посади суддів;
- 3) здійснення прикладних та фундаментальних досліджень;
- 4) виконання різних програм, якими передбачено наукове забезпечення діяльності органів судової влади;
- 5) забезпечення участі кандидатів, що претендують на посади суддів, у міжнародних конференціях, вебінарах, круглих столах, симпозіумах з метою представлення власних напрямів удосконалення спеціальної підготовки, яку проводить Національна школа суддів України тощо.

Водночас Самсін І. [4] наголошує, що у контексті удосконалення підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, доцільно побудувати таку модель взаємодії між Національною школою суддів України та суддівським корпусом, за якої лише висококваліфіковані та найдосвідченіші судді братимуть участь у підготовці.

Голобутовський Р. [2] стверджує, що навчальними планами, якими визначена спеціальна підготовка кандидатів, що претендують на посади суддів, передбачено такі навчальні блоки, як:

- 1) підготовка у напрямку організації суду і діяльності судді;
- 2) підготовка у напрямку цивільного судочинства;
- 3) підготовка у напрямку господарського судочинства;
- 4) підготовка у напрямку кримінального судочинства і судочинства

щодо справ про вчинення адміністративних правопорушень;

- 5) підготовка у напрямку адміністративного судочинства;
- 6) підготовка у напрямку суддівських компетенцій.

Аналіз джерел [1–5] засвідчив, що проблематика здійснення спеціальної підготовки кандидатів на посади суддів потребує проведення більш ґрунтовних досліджень.

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей здійснення спеціальної підготовки кандидатів на посади суддів у Національній школі суддів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження засвідчують, що спеціальна підготовка кандидатів, що претендують на посади суддів, значно відрізняється від інших форм підготовки, передбачених особливостями інших професій. Кандидати, що претендують на посади суддів, повинні, насамперед, бути зацікавленими у такій підготовці, оскільки за результатами її проходження вони здобувають нові фахові знання та вміння у галузі права.

Спеціальна підготовка кандидатів, що претендують на посади суддів, у Національній школі суддів України базується на [6]:

- 1) Конституції України [7], зокрема статті 127;
- 2) Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [8], зокрема Розділі IV «Порядок зайняття посади судді»;
- 3) Висновках і документах Консультативної ради європейських суддів;
- 4) Висновках Європейської хартії про статус суддів (1998) [9];
- 5) Київських рекомендаціях щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії (2010) [10].

Що стосується конституційно-правового статусу Національної школи суддів України, то цей заклад спеціалізованої підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, є державною установою, що

має спеціальний статус у системі судової влади. Цей заклад проводить підготовку висококваліфікованих кадрів, які є потрібними у системі правосуддя, а також проводить науково-дослідну діяльність. Національна школа суддів України функціонує при Вищій кваліфікаційній комісії суддів України та здійснює діяльність відповідно до визначених законом вимог та статуту, що утверджується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України [8; 11].

Статтею 104 «Статус і структура Національної школи суддів України» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8] зазначено, що законодавство про вищу освіту не поширюється на діяльність Національної школи суддів України. Очолює Національну школу суддів України ректор, призначати якого на посаду та звільняти якого із посади виступає завданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Водночас за поданням ректора (який вносить пропозиції відповідних кандидатур, що можуть заміщати відповідні вакантні посади проректорів) Вища кваліфікаційна комісія суддів України призначає на посади та звільняє із посад проректорів Національної школи суддів України.

Відповідно до статуту Національної школи суддів України [11], затвердженого рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, основними правами Національної школи суддів України є:

- 1) вчинення правочинів від власного імені;
- 2) набуття майнових та особистих немайнових прав;
- 3) формування регіональних відділень;
- 4) заснування, співзаснування друкованих видань, зокрема фахових;
- 5) звернення до відповідних органів державної влади із питань внесення пропозицій стосовно удосконалення чинного законодавства;
- 6) проведення будь-якої діяльності у рамках покладених на неї повноважень і через способи, які визначені у Конституції України та законах України.

Разом з тим, завданнями Національної школи суддів України, які представлені у статті 105 «Завдання Національної школи суддів України» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8], виступають:

- проведення спеціальної підготовки кандидатів, які претендують на посади суддів;
- проведення підготовки суддів, зокрема тих, які обрані на адміністративних посадах у судах;
- проведення періодичного навчання суддів з ціллю підвищення рівня їх кваліфікованості та професіоналізму;
- проведення навчальних курсів, що встановлені кваліфікаційним чи дисциплінарним органом як обов'язкові;
- підготовка працівників апаратів судів і підвищення рівня їх кваліфікованості та професіоналізму;
- підготовка працівників, що задіяні у Службі судової охорони і підвищення рівня їх кваліфікованості та професіоналізму;
- здійснення наукових досліджень у напрямку удосконалення судового устрою, статусу суддів та системи судочинства;
- дослідження міжнародного досвіду у сфері підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів;
- науково-методичне забезпечення функціонування Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України і судів.

Доцільно зауважити, що права Національної школи суддів України і покладені на неї обов'язки посідають особливе місце спеціальному статуті цієї державної установи. Що стосується відповідальності Національної школи суддів України, то вона відповідає відповідно до своїх зобов'язань перед державою за кошти, на які має безпосереднє право розпоряджатися згідно встановлених у законодавстві правил [11].

Разом з тим, слід відмітити, що ректор Національної школи суддів

України несе особисту відповідальність за діяльність та функціонування цієї державної установи із спеціальним статусом відповідно до Регламенту Національної школи суддів України [12].

З огляду на зазначене вище, конституційно-правова позиція Національної школи суддів України є законодавчо закріплена. На основі цього Національна школа суддів України здійснює спеціальну підготовку кандидатів, що претендують на посади суддів згідно її прав, обов'язків та покладеної на неї відповідальності.

Згідно інформації, поданої у Регламенті Національної школи суддів України [12], до складу керівництва Національної школи суддів України належать службові особи цієї державної установи, окрім помічників і секретарів ректора та проректорів, головних та провідних спеціалістів. Водночас керівництво Національною школою суддів України базується на принципі централізму, в основі якого лежить підпорядкованість нижчих за рангом службових осіб вищим та виконання рішень нижчими за рангом службовими особами, поданими вищими за рангом службовими особами.

Як зазначено у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [8] і відповідно до Статуту [11] і Регламенту [12] Національної школи суддів України, Національна школа суддів України є юридичною особою. Печатка цієї державної установи має зображення Державного Герба України і власне найменування. Також Національна школа суддів України має самостійний баланс та рахунки у органах Державної казначейської служби України.

Станом на сьогодні, ректору Національної школи суддів України підпорядковується три проректори та керівник апарату, зокрема [13]:

1) проректор з науково-дослідної та науково-методичної роботи, у підпорядкуванні якого є: а) відділ наукових досліджень проблем судочинства та науково-методичного забезпечення суддівської освіти; б) відділ науково-методичного забезпечення діяльності судів та органів

суддівського врядування; в) Тестологічний центр; г) відділ науково-методичного супроводження психологічної підготовки суддів; д) відділ міжнародного співробітництва; е) регіональні відділення (у межах компетенції), а саме – Дніпровське регіональне відділення, Львівське регіональне відділення, Чернівецьке регіональне відділення, Одеське регіональне відділення та Харківське регіональне відділення;

2) проректор з підготовки кадрів для системи правосуддя, у підпорядкуванні якого є: а) відділ підготовки суддів; б) відділ підготовки працівників апаратів судів; в) регіональні відділення (у межах компетенції), а саме – Дніпровське регіональне відділення, Львівське регіональне відділення, Чернівецьке регіональне відділення, Одеське регіональне відділення та Харківське регіональне відділення;

3) проректор по забезпеченню організаційної діяльності, у підпорядкуванні якого є: а) відділ підготовки викладачів (тренерів); б) відділ спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді; в) Вінницький навчальний центр; г) юридичний відділ; д) відділ бухгалтерського обліку та планової діяльності; е) відділ по роботі з персоналом; є) регіональні відділення (у межах компетенції), а саме – Дніпровське регіональне відділення, Львівське регіональне відділення, Чернівецьке регіональне відділення, Одеське регіональне відділення та Харківське регіональне відділення;

4) керівник апарату, у підпорядкуванні якого є: а) відділ документального забезпечення та контролю; б) відділ інформаційних технологій; в) відділ адміністративно-господарського забезпечення; г) регіональні відділення (у межах компетенції), а саме – Дніпровське регіональне відділення, Львівське регіональне відділення, Чернівецьке регіональне відділення, Одеське регіональне відділення та Харківське регіональне відділення.

Варто відмітити, що з-поміж представлених вище відділів,

Тестологічний центр є новим структурним підрозділом Національної школи суддів України. Основною метою діяльності Тестологічного центру виступає розроблення і рецензування тестових і практичних завдань, що становлять основу кваліфікаційного оцінювання суддів [14].

Як зазначалося вище, порядок проведення спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, затверджений рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 12.02.2018 р. № 19/зп-18 [6]. Так, у п. 1.5. Порядку проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді [6] вказано, що основна мета спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, націлена на надання допомоги кандидатам у напрямку розвитку їх особистісних якостей і набуття ними професійних вмінь та навичок, які є необхідними для якісної реалізації покладених на них посадових обов'язків.

Окрім того, кандидати, що претендують на посади суддів, за результатами проходження спеціальної підготовки, визначеної Порядком проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді [6], повинні у перспективі:

- 1) з повагою відноситися до учасників судового процесу;
- 2) сприяти забезпеченню гарантування прав особи і основоположних свобод;
- 3) дотримуватись норм етичної поведінки;
- 4) усвідомлювати значимість суду і судочинства у демократичному суспільстві;
- 5) забезпечувати справедливий та безсторонній публічний розгляд судових справ у визначені законодавством терміни.

У Висновку № 4(2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про належну початкову підготовку та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях [15], зокрема у пункті 3 зазначено, що кандидати, які претендують

на посади суддів, повинні, маючи здобуту повну юридичну освіту, пройти глибоку, детальну і всебічну підготовку, для того, щоб у перспективі здійснювати судочинство.

Водночас, відповідно до статті 127 Конституції України [7] на посаду судді може претендувати і, при чому, може бути призначена тільки та особа, що має громадянство України, не є молодшою 30-ти та не старшою 65-ти років, здобула вищу юридичну освіту та має мінімум 5-ть років стажу професійної діяльності у галузі права, є компетентною, добросовісною і володіє державною мовою. Окрім зазначених вимог, до кандидата, що претендує на посаду судді, можуть висуватись також додаткові вимоги. Водночас, для кандидатів, що претендують на посади суддів у спеціалізованих судах, можуть бути установлені інша тривалість стажу професійної діяльності та додаткові вимоги до освіти.

Статтею 77 «Спеціальна підготовка кандидатів на посаду судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [8] зазначено, що в основі спеціальної підготовки суддів, яку проводить Національна школа суддів України, лежить теоретична і практична підготовка. Національна школа суддів України дає рекомендації Вищій кваліфікаційній комісії суддів України про те, якою має бути програма, навчальний план і процедура проходження спеціальної підготовки кандидатами, що претендують на посади суддів.

Термін проведення спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, у Національній школі суддів України, становить 12-ть місяців (також Вищою кваліфікаційною комісією суддів України може бути визначено і іншу тривалість спеціальної підготовки). Фінансування спеціальної підготовки здійснюється на основі коштів, виділених із Державного бюджету України [8].

За кандидатом, який проходить спеціальну підготовку у Національній школі суддів України, зберігається основне місце його

професійної діяльності. Разом з тим, кандидату виплачується стипендія, розмір якої базується на посадовому окладі помічника судді місцевого суду. Термін проходження кандидатом спеціальної підготовки, яку проводить Національна школа суддів України, включається до стажу професійної діяльності у галузі права [8].

Якщо кандидати успішно пройшли спеціальну підготовку, а саме успішно виконали програму підготовки у Національній школі суддів України, то їм Вища кваліфікаційна комісія суддів України видає свідоцтво відповідно до установленого нею зразка. У разі проходження спеціальної підготовки кандидатами, що претендують на посади суддів, Національна школа суддів України надсилає Вищій кваліфікаційній комісії суддів України матеріали про них, що є необхідними для складення кваліфікаційного іспиту [8].

У Порядку проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді [6] зазначено, що про успішне проходження спеціальної підготовки свідчить набрання кандидатом мінімум 75 % від загальної суми балів, що можна одержати в контексті виконання контрольних завдань.

У випадку, якщо кандидат, що претендує на посаду судді, порушив порядок проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України, то його може бути відраховано. Окрім того, кандидат, що претендує на посаду судді, за власною ініціативою може припинити проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України. Про не проходження кандидатом спеціальної підготовки свідчить неуспішне виконання програми спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів. У всіх випадках кандидат зобов'язаний повернути державі кошти, що були витрачені на спеціальну підготовку [8].

Повернути кошти державі кандидат, що претендує на посаду судді, також змушений у випадку неявки без поважних на те причин на здачу кваліфікаційного іспиту чи у випадку не подання заяви на конкурси на

зайняття вакантних посад суддів в період трьох років перебування у резерві або у випадку виключення із резерву за власним бажанням [8].

З огляду на зазначене вище, Національна школа суддів Україна функціонує на засадах гарантій її діяльності. Правові способи, засоби і умови виступають запорукою забезпечення функціонування цього спеціалізованого закладу.

Доцільно зауважити, що спеціальна підготовка кандидатів, що претендують на посади суддів, має проходити у відповідності до принципів:

1) різнобічності і комплексності, орієнтованості на оволодіння потрібними вміннями і навичками, що передбачені вимогами до професії судді;

2) здійснення підготовки, опираючись при цьому на міжнародні стандарти у галузі права і судочинства;

3) єдності (уніфікованості), зокрема відповідності стандартам і програмам, розробленим Національною школою суддів України;

4) практичної спрямованості, зокрема за рахунок розроблення програм спеціальної підготовки у відповідності до компетенцій суддів, тобто їхніх знань, вмінь та навичок згідно вимог посади судді;

5) збалансованості програми через особливе поєднання теоретичної та практичної частин навчання у аудиторіях із стажуванням в судах;

6) забезпеченості високого рівня якості і наукової обґрунтованості процедури спеціальної підготовки;

7) сучасності змісту і методики процедури спеціальної підготовки;

8) ініціативності та зацікавленості кандидатів, що претендують на посади суддів у підвищенні особистого рівня кваліфікованості і професіоналізму;

9) використання сучасних інформаційних технологій у процедурі здійснення спеціальної підготовки.

З огляду на зазначене вище, професійне навчання кандидатів, що претендують на посади суддів, насамперед орієнтоване на навчання таких кандидатів як дорослих урівноважених осіб та цілком сформованих особистостей. Кандидати, що претендують на посади суддів, перш за все, повинні мати бажання здобувати якісно нові для них знання, вміння і навички. Прямуючи у такому напрямку, вони вміло досягнуть мети, тобто отримають належний рівень особистої фахової компетентності.

Відповідно до Європейської Хартії про закон «Про статус суддів» [9], та як було зазначено вище, спеціальна підготовка кандидатів, що претендують на посади суддів, повинна проводитися на базі коштів, виділених із державного бюджету. Так, пунктом 2.3. цього міжнародного документу [9] зазначено, що кандидати, що претендують на посади суддів, повинні пройти спеціальний навчальний курс, який фінансується державою.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами виконаного дослідження можна стверджувати, що [1–15]:

– здійснення спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, у Національній школі суддів України регулюється положеннями Порядку проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді, затвердженого рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів», Європейською хартією про закон «Про статус суддів», Київськими рекомендаціями щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії, Статутом Національної школи суддів України, затвердженим рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також Регламентом Національної школи суддів України, затвердженим Наказом Національної школи суддів України;

– основна мета спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, націлена на надання допомоги кандидатам у напрямку

розвитку їх особистісних якостей і набуття ними професійних вмінь та навичок, які є необхідними для якісної реалізації покладених на них посадових обов'язків;

– Національна школа суддів України проводить підготовку висококваліфікованих кадрів, які є потрібними у системі правосуддя, а також проводить науково-дослідну діяльність;

– законодавство про вищу освіту не поширюється на діяльність Національної школи суддів України;

– права Національної школи суддів України і покладені на неї обов'язки посідають особливе місце спеціальному статуті цієї державної установи;

– очолює Національну школу суддів України ректор, призначати якого на посаду та звільняти якого із посади виступає завданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

– ректору Національної школи суддів України підпорядковується проректор з науково-дослідної та науково-методичної роботи, проректор з підготовки кадрів для системи правосуддя, проректор по забезпеченню організаційної діяльності та керівник апарату;

– кандидати, які претендують на посади суддів, повинні, маючи здобуту повну юридичну освіту, пройти глибоку, детальну і всебічну підготовку, для того, щоб у перспективі здійснювати судочинство;

– на посаду судді може претендувати і, при чому, може бути призначена тільки та особа, що має громадянство України, не є молодшою 30-ти та не старшою 65-ти років, здобула вищу юридичну освіту та має мінімум 5-ть років стажу професійної діяльності у галузі права, є компетентною, добросесною і володіє державною мовою;

– термін проведення спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посади суддів, у Національній школі суддів України,

зазвичай становить 12-ть місяців;

– у разі успішного завершення підготовки, Вища кваліфікаційна комісія суддів України видає кандидатам свідоцтво відповідно до встановленого нею зразка;

– не проходження кандидатом спеціальної підготовки відбувається через: порушення порядку проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України, припинення проходження спеціальної підготовки у Національній школі суддів України за ініціативою кандидата, неуспішне виконання програми спеціальної підготовки кандидатів, що претендують на посаду судді, неявку без поважних на те причин на здачу кваліфікаційного іспиту;

– за не проходження спеціальної підготовки кандидат зобов’язаний повернути кошти державі;

– спеціальна підготовка кандидатів, що претендують на посади суддів, має проходити у відповідності до принципів різнобічності і комплексності, єдності, практичної спрямованості, збалансованості навчальної програми, сучасності змісту та методики процедури спеціальної підготовки, ініціативності тощо.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розроблення науково обґрунтованих концептуальних положень конституційно-правових основ (засад) формування корпусу професійних суддів в Україні, опираючись на зарубіжний досвід.

Література

1. Вільгушинський М. Й. Місце і роль Національної школи суддів України в підготовці висококваліфікованих кадрів для судової системи // Вісник господарського судочинства. 2013. № 4. С. 108–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgs_2013_4_19 (дата звертання: 20.03.2021 р.).

2. Голобутовський Р. З. Адміністративно-правові аспекти професійної підготовки кадрів для судів України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2019. № 3. С. 108–116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2019_3_19 (дата звертання: 20.03.2021 р.).
3. Оніщук М. Роль Національної школи суддів України у підготовці кадрів для судової системи: реалії та перспективи // Слово Національної школи суддів України. 2014. № 1(6). С. 100–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cln_2014_1_15 (дата звертання: 20.03.2021 р.).
4. Самсін І. Професійна підготовка суддів в Україні // Слово Національної школи суддів України. 2014. № 1(6). С. 138–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cln_2014_1_23 (дата звертання: 20.03.2021 р.).
5. Шукліна Н. Національна школа суддів України – загальнонаціональний центр суддівської освіти // Слово Національної школи суддів України. 2012. № 1(1). С. 9–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cln_2012_1_4 (дата звертання: 20.03.2021 р.).
6. Порядок проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді: Затверджено рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 12.02.2018 р. № 19/зп-18. URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/poryadok_prohodjennya.pdf (дата звертання: 20.03.2021 р.).
7. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звертання: 20.03.2021 р.).
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звертання: 20.03.2021 р.).
9. Європейська хартія про закон «Про статус суддів»: Міжнародний

- документ від 10.07.1998 р. (Рада Європи). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236#Text (дата звертання: 20.03.2021 р.).
10. Київські рекомендації щодо незалежності судочинства у Східній Європі, на Південному Кавказі та у Середній Азії / Бюро демократичних інститутів та прав людини, Дослідницька група з незалежності судочинства «Мінерва» Інститут Макса Планка. Київ, 23–25.06.2010. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/f/7/86319.pdf> (дата звертання: 20.03.2021 р.).
11. Статут Національної школи суддів України: Затверджено рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 12.03.2013 р. № 9/зп12. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/about/regulations/1699/> (дата звертання: 20.03.2021 р.).
12. Регламент Національної школи суддів України: Затверджено наказом Національної школи суддів України від 24.06.2016 р. № 34. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/reglament-2021/> (дата звертання: 20.03.2021 р.).
13. Структура Національної школи суддів України // Офіційний веб-сайт Національної школи суддів України. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/about/structure/> (дата звертання: 20.03.2021 р.).
14. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Національної школи суддів України у 2018 році: Затверджено наказом Національної школи суддів України від 16.01.2019 р. № 8. URL: <http://nsj.gov.ua/files/1547717016zv17.01.2018.pdf> (дата звертання: 20.03.2021 р.).
15. Висновок № 4 (2003) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи про належну початкову підготовку та підвищення кваліфікації суддів на національному та європейському рівнях. Страсбург, 27.11.2003. URL:

[https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/58f4a4dd76aacfd0c2257d87004971a6/\\$FILE/Висновок_04.pdf](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/58f4a4dd76aacfd0c2257d87004971a6/$FILE/Висновок_04.pdf)

(дата звертання: 20.03.2021 р.).